

90 éves a Váci Vízmű

Gombás Ernő · 2018. április.17.

V. rész

A vállalat fejlődése, térségi vízművé alakulás 1960-tól 1972-ig

A gyors ütemű iparosítás, a városiasodás, a korszerű többszintes lakásépítési program végrehajtása, a lakosság emelkedő életszínvonala, a mezőgazdaság modernizálása, a különböző egészségügyi szempontok érvényesítése jelentősen megnövelte a vízigényeket, valamint a csatornatelepek és hálózatok építésének fontosságát. Ez a gyors fejlődés általában szükségessé tette a víz-és csatornamű vállalatok szervezetének korszerűsítését. A szolgáltatással és a biztonságos üzemeltetéssel szemben támasztott követelmények, az egyre magasabb színvonalú egészségügyi és műszaki feltételek megteremtése, a magas képesítésű szakemberek munkájára történt fokozott támaszkodás Vácott is a vízmű vállalat átszervezéséhez vezetett. Ezzel együtt a feladatok, valamint a tevékenységi körök is bővültek. A Dunakanyar üdülövezetben a víz,- csatorna - és fürdőszolgáltatás magas szintű biztosítása alapvetően meghatározta a vállalat tevékenységét.

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság – látva a nehézségeket – tiszta feladatkörű vállalat létrehozását kezdeményezte.

Az OVF 1962. november 1. hatállyal megalapította a „Dunamenti Víz-és Csatornamű Vállalat”-ot.

A vállalat igazgatója **Kiszel János** a Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának elnöke lett.

A megalapítást követően nagy erővel indult meg a korábban elhanyagolt állóeszköz-fenntartási munka, melynek előfeltételeként felmérték a területen levő objektumokat. Ez képezte az alapját a gazdaságos fenntartási munkáknak, sőt a rekonstrukciós igények meghatározásának is.

A későbbiekben a fejlesztés került előtérbe, amelynek fő szempontja az volt, hogy a három városban (Vác, Szentendre, Gödöllő) és a nagyobb településeken kielégítsék a vízigényeket, nagyobb tárolási kapacitás létesítésével a vízellátás biztonságát fokozzák, a kisebb településeken pedig bővüljön a vezetékes ellátásban érintettek köre.

Kiszel János
(1916-1983)

1916. december 30-án született Észak-Amerikában, New Jersey állam Rosetton városában. Az elemi iskola befejezése után ipari tanuló lett. 1933-ban segédlevelet szerzett bádogos-szerelői szakmából. A katonai szolgálat (2.vháború) után, a felszabadulást követően tevékenyen részt vett a város vízvezetékének, csatornahálózatának helyreállításában. A város közműszolgálatában állt 1945-től-1949-ig. Ekkor a város polgármesterének titkára lett, majd a Járási Tanács személyzeti osztályvezetője volt. 1952. szeptember 1-től a Vác Városi Tanács V.B. elnöke lett.

1962. november 1.-től a vízmű igazgatójává nevezték ki. A bádogos és vízvezeték-szerelő segédből az igazgatói szélig jutott kitartó következetes munkával. Legfontosabb feladatának tekintette, hogy a város súlyos vízhiányát mielőbb megszüntesse.

Tevékenysége alatt a vállalatot háromszor szervezték át, a kis városi szolgáltató üzemből nagy regionális vállalattá alakult át, országos hatáskörű feladatokkal. Jelentős érdemei voltak a magas műszaki felkészültségű munkatársak megtartásában, melynek eredményeként viszonylag rövid időn belül sikerült az akadozó vízellátási gondokat orvosolni, valamint megoldani a szentendrei üdülő övezet vízellátását, az öntözéses gazdálkodás elindítását. Aktivitása a helyi közéletben is elismerésre méltó volt. Tizenkét évi működése alatt négyszer kapta meg a Vízügy Kiváló Dolgozója elismerést az Országos Vízügyi Főigazgatóságtól. Irányító tevékenysége és a kollektív vezetés folytán a vállalat olyan eredményesen működött, hogy a szolgáltatások területén a térség elsőszámú vállalatának tekintették. Kiszél Jánosnak jutott osztályrészül, hogy 1962. november 1-jével a Duna Menti Víz-és Csatornamű vállalatot megszervezze és elindítsa azon az úton, amely elvezetett a mai DMRV Zrt.-hez. 1974-ben vonult nyugdíjba.

Az 1962. november 1. hatállyal megalapított vállalat munkavállalóira a névsor közreadásával emlékezem.

Az 1962. XI. 01-én alakult Dunamenti Víz és Csatornamű Vállalat munkavállalóinak névsora			
KISZÉL JÁNOS	IGAZGATO	BARTOS ESZTER	KÖNYVELŐ
MARKÓ DÉNES	FOMERNÖK	KURCZBACHER KATALIN	KÖNYVELŐ
KIRÁLY ZOLTÁN	FOKÖNYVELŐ	VEGVÁRI ANDRASNÉ	KÖNYVELŐ
FARKAS PÁLNÉ	TITKÁRNÓ	VIZKELETHY IMRÉNÉ	KÖNYVELŐ
PROHASZKA JÓZSEF	CSAT. HÁLÓZATI CSOP. VEZ.	LÁMBEK LÁSZLONE	ANYAGKÖNYVELŐ
SÜVEGES GÉZA	TMK, CSOP. VEZ.	MARTINKOVICS GYULÁNÉ	VÍZDIJSZÁMLÁZÓ
ZÁKONYI MIHÁLY	VÍZHÁLÓZATI CSOP. VEZ.	STILL ROBERTNÉ	VÍZDIJSZÁMLÁZÓ
LACZKÓ ISTVÁN	MŰVEZETŐ	NYÉKI GYULA	RAKTÁROS
MARTINKOVICS GYULA	MŰVEZETŐ		
FIZIKAI ÁLLOMÁNYBAN			
BUSAI JÓZSEF	VÍZSZERELŐ	KOZMA SÁNDOR	GÉPÉSZ
FÁBIÁN JÓZSEF	VÍZSZERELŐ	GYURICZA KÁROLY	GÉPÉSZ
TOLDI KÁLMÁN	VÍZSZERELŐ	LACZKÓ JÁNOS	GÉPÉSZ
BOBÁK SÁNDOR	VÍZHÁLÓZATI SM.	MÁDARAS FERENC	GÉPÉSZ
HORNICSEK GYÖRGY	VÍZHÁLÓZATI SM.	ROTTEK JÁNOS	GÉPÉSZ
HORVÁTH MIKLÓS	VÍZHÁLÓZATI SM.	VIG SÁNDOR	GÉPÉSZ
HOLLO ISTVÁN	VÍZHÁLÓZATI SM.	SOLYMOSSI JÓZSEF	GÉPÉSZ
JUHÁSZ LAJOS	VÍZHÁLÓZATI SM.	GRAUSZMANN JÁNOS	SEGÉD GÉPÉSZ
NAGY LÁSZLÓ	VÍZHÁLÓZATI SM.	HAUZMANN LAJOS	SEGÉD GÉPÉSZ
VINCZE JÁNOS	VIZORALEOLVASÓ	KISS ISTVÁN	CSAT. HÁLÓZATI SM
MAGOS JÁNOS	VIZÓRAJAVÍTÓ	KOZÁK JÓZSEF	CSAT. HÁLÓZATI SM
ID. PROSZKA JÁNOS	VIZÓRAJAVÍTÓ	MÉSZÁROS JÁNOS	CSAT. HÁLÓZATI SM
KOVÁCS FERENCNE	PÉNZBESZEDŐ	OCSOVAI GEZA	CSAT. HÁLÓZATI SM
MOLNÁR ISTVÁNNÉ	PÉNZBESZEDŐ	POZSONYI JÁNOSNÉ	TAKARITÓ

Az 1960-as évek elején a víztermelő - és szolgáltatókapacitás növelésére fordított erőfeszítések ellenére sem volt elegendő a város részére termelt 6-7 ezer m³/nap vízmennyiség. A vállalat megalakulásával egyidőben az OVF Vízellátási és Csatornázási Főigazgatósága körvonalazta, hogy a vízmű feladata a jövőben fokozatosan kiterjed az egész Dunakanyar területére. 1962-ben a víztermelő kapacitás alig haladta meg a 10 ezer m³/nap értéket, de 1971-ben már 41 ezer m³/nap volt. A nagy ugrás 1963-ban következett be. 1963. január 1.-én, az OVF Vízellátási és Csatornázási Főigazgatóságának közreműködésével a vállalat átvette üzemelésre a DCM beruházásában épült Verőcei Vízművet. Ezt a vízművet eleve úgy tervezték, hogy a DCM napi 10.500 m³ vízigényén felüli többletet a város kaphassa meg. Az új vízmű 1963 közepéig próbaüzemelt, majd azt követően megkezdte rendszeres működését. Megépült a Verőcei Vízmű és a város közötti 300 mm-es összekötő vezeték is 1963-ban, majd egy másik, ugyancsak 300 mm-es vezeték 1965-ben. Ezt követte a város peremén a 400 mm-es azbesztcement nyomócső körvezeték 1965-ben. A körvezeték feladata az volt, hogy a városba juttatott vizet a hálózaton keresztül egyenletesen ossza el. Ettől kezdve a város vízellátása lényegesen megjavult. A verőcei vízmű belépésével 11-13 ezer m³-re emelkedett a város napi vízfogyasztása, a korábbi 6-7 ezer m³-rel szemben. Ez a tény azt is bizonyítja, hogy a város részére mér régen kevés volt a biztosított vízmennyiség.

A verőcei vízmű az összekötő vezetékek, a körvezetékek, a hermányi átemelő telep építése a $2 \times 800 \text{ m}^3$ -es medencével, valamint a $2 \times 1500 \text{ m}^3$ -es medencével a VÍZIBER beruházásában, valamint az 1. sz. Mélyépítő Vállalat kivitelezésében történt. Mindezen építményeknek a kivitelezési költsége mintegy 47 millió forintot tett ki.

Tulajdonképpen ez a nagyjelentőségű beruházás tette lehetővé, hogy a Dunakanyarban elkezdhessek egy regionális vízszolgáltatási rendszer kiépítését. Nógrádverőce volt az első község, amely ennek keretében vezetékes ivóvízhez jutott. A nógrádverőcei vízmű társulat beruházásában épült meg a községi vízhálózat, valamint az összekötő vezeték, amelyeket 1964 közepén helyeztek üzembe. A következő község Nagymaros volt, amelynek törpevízművét 1966-ban vette át üzemelésre a vállalat. Hamarosan követték a hálózatba való bekapcsolásban: Kismaros, Zebegény, Felsőgöd, Kosd. Előkészületek történtek Vácduka, Váchartyán, Vácrátót községek bekapcsolására a regionális rendszerbe. A rohamos fejlődés 1971-ben 12 millió m^3 -es víztermelést eredményezett. A vízhálózat hossza 1962-ben 58, 1971-ben 458 km volt. A közkifolyók számát tekintve, 1962-ben 8-ról, 1977-re 2200-ra emelkedett. Az új bekötések az 1960-as évek eleji egy-két százat tekintve, a hetvenes évekre 2000 - 4000 között váltakoztak.

Az elmúlt évtizedekben a víz-és a csatornaművek fejlesztése nem állt arányban. A csatornázás fejlődési üteme egyre jobban elmaradt a vízellátásától és az igényektől. A társadalom elsődleges igénye a vízellátás fejlesztése volt. Az állami és a helyi erőforrásokat elsősorban erre fordították, de nem utolsó sorban a csatornázás lényegesen magasabb költségei is megnehezítették a csatornázási munkák szélesebb körű beindítását.

Mindezek ellenére a vállalat érdekerületén levő három városban (Vác, Szentendre, Gödöllő) néhány beruházásra és rekonstrukcióra került sor a csatornaszolgáltatás színvonalának emelése céljából. Vácott épült az ország első szennyvíztisztító telepe. A mechanikailag tisztított szennyvíz híg része közvetlenül a Dunába ömlött, kapacitása igen csekély volt. Az 1970-es évek elején készült el az új 12 000 m^3 /nap kapacitású tisztítótelep. Az aerob rendszerű biológiai tisztítás határfoka kb. 70%-os volt. A fölösiszap kezelése nem volt megoldva. Az új telep máris túlterhelt lett, a szennyvíz összetétele mind károsabb volt a tisztítási folyamatra. Gondot okozott a csatornabekötések rendezetlensége is. A vállalat 1963-ban megbízást adott a MÉLYÉPÍTÉSTERV-nek a csatornabekötések állapotának felmérésére. A vizsgálat megállapította, hogy a bekötések kétharmada hibás. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a város szennyvizeinek kb. 25%-a, a csapadékcatornán keresztül, tisztítás nélkül jutott a Dunába, ugyanakkor nehezítette a tisztítótelep működését is, mivel nagyobb esők idején sok csapadékvíz terhelte a telepet.

Gödöllő városában a csatornázás elkülönítő, elválasztó rendszerű volt, a szennyvíztisztítás csak mechanikailag történt. A szennyvíztisztító telep itt is túlterhelt volt. Szentendrén is hasonló helyzet alakult ki, mint a másik két városban.

Az említett városokon kívül ez időben az alábbi településeken volt csatornaszolgáltatás: Visegrád, Budakalász, Lupasziget, Dobogókő. Míg 1965-ben 1,6 millió, 1972-ben már 3,5 millió m^3 volt a csatornában elvezetett szennyvizek mennyisége. A lassúbb fejlődést mutatja a szennyvízcsatornák hosszának növekedése is. 1963-ban csak kétszer volt nagyobb a csatornák hossza, mint 1932-ben, a csatornamű felavatásának évében, s 1977-ben sem érte el a 100 km-t.

A váci strandfürdő vízellátási gondjai 1969-ben oldódtak meg. A vállalat saját beruházásában, a Vízkutató- és Fúróvállalat kivitelezésében, termálkutatat fúratott. A vízmennyiség megfelelt a követelményeknek, de a víz hőfoka mindösszesen 29,3 fok Celsius volt. A felhasználást nehezítette a magas vastartalom, azonban *Prohászka Gyula* vállalati újításával sikerült a víz vastartalmát 0,3 %-ra lecsökkenteni. Munkatársunk 16 éves vállalati munkaviszonya alatt megteremtette az első víz-és szennyvízlaborok alapját, sajnos „fiatalon” 57 évesen elhunyt.

A vállalat vízépítési tevékenysége az 1962 évi megalakulást követően csak a szokásos házi bekötésekre és a kisebb hálózatbővítésekre korlátozódott. A vízépítés „hőskorában” 1967-ig egy művezető irányításával 10-12 dolgozó végzett építőipari tevékenységet, s egy térítésmentesen átvett földmunkagép segítette munkát. 1968-ban **Markó Dénes** főmérnök helyére **Dombay Sándor** került, aki 1972-ig látta el főmérnöki teendőit.

1967-68-ban Vácott is megindult az új lakótelepek kialakulása, építése. A Városi Tanács megbízása alapján a lakótelepek víz- és csatornahálózatának építése hárult az építőkre. A Dunakanyar területére elkészített fejlesztési tervek alapján ekkor kezdődött meg a váci járás községeinek egészséges ivóvízzel való ellátása. A feladatok ugrásszerűen megnövekedtek, s ezt a változást a szervezetnek is nyomon kellett követnie. Ebből a célból egy építésvezetőséget hoztak létre, amely termelési értékét szinte évenként megduplázza. A fokozódó építési kedv, s a lakosság eszközeinek a közművesítésbe történő bevonása kapcsán a Dunakanyar térségében szinte minden községben megalakultak a vízmű társulatok. Jelentős megrendelésnek kellett eleget tenni a vállalatnak. Ennek szervezeti következménye az Építési Osztály 1972-ben történő létrehozása volt, melynek vezetője **Dora Sándor** volt.

Az Országos Vízügyi Hivatal elnöke 5/1971. sz. utasításával regionális vállalatot alapított „Dunakanyar Vízművek” néven 1971. január 1-i hatállyal.

A vállalat részben az egyidejűleg megszüntetett Dunamenti Víz-és Csatornamű Vállalatból, részben a Pest Megyei Víz-és Csatornamű Vállalat által átadott üzemekből jött létre. Az új vállalat feladata volt Szentendre város és járás, Gödöllő város térsége, valamint a pilisi bányaközségek víz-, csatorna - és fürdőszolgáltatásának biztosítása, e területek fejlesztési feladatainak megoldása. Ennek ellátására üzemfőmérnökségeket hoztak létre Vác, Szentendre és Gödöllő városokban.

A váci Üzemfőmérnökség első vezetője, **Prohászka József** lett.

Mi volt Szentendrén?

A második világháborút követő években 5 kúttal épült és 1949-ben üzembe helyezett ún. északi vízmű 5 ezer m³/nap kapacitása már az ötvenes évek végén elégtelennek bizonyult, különösen a nyári üdülési időszakban. 1968-ban épült meg a három csőkútból üzemelő déli vízmű 2.600 m³/nap kapacitással. A nyári időszakban rendszeres volt a vízhiány. A vízellátás fejlesztését az 1972-ben megkezdett Duna jobb parti regionális rendszer kiépítésével és fokozatos üzembe állításával Szentendre városban és a környező Duna parti és pilisi településeken, együttesen oldották meg.

A szentendrei üzemfőmérnökség első vezetője, **Szentendrey István** úr lett.

Mi volt Gödöllőn?

Mielőtt ezt ismertetném, meg kell emlékezni egy volt kollégáról, egy nagy tudású szakemberről, jelesül **Szakonyi Dezsőről (1917-1990)**.

1954-ben az emberi egzisztencia helyreállítása szinte lehetetlen volt azok számára, akik az internáló táborokból szabadultak. Ezek közé tartozott Szakonyi Dezső is. Hiába próbálkozott meg letelepedni a főváros közelébe, ez egy ideig nem járt eredménnyel. Majd Veresegyházán mégis sikerült neki és beállt segéd munkásnak a Pest Megyei Víz és Csatornamű Vállalathoz. Itt ismerte meg testközelből a kútúrók sanyarú életét. Közben folyamatosan tanult és először brigádvezetőnek, majd fűrómesternek nevezték ki. 1961-ben, mint a községi tanács vízkezelője került Gödöllőre. 1963. január 1-vel a Pest Megyei Víz és Csatornamű Vállalat Gödöllői kirendeltségének vezetője lett. Tisztában volt a térség vízellátásának gondjaival, ezért katonásan látott hozzá a város egészséges ivóvízzel való ellátásának megvalósításához. Egyre nőtt a város vízhálózata, szaporodtak a vízbekötések, ezzel párhuzamosan nagy figyelmet fordított a gépek, berendezések modernizálására is. Felépült az Ady Endre sétányon, az új irodaház. Munkája ellátása mellett, a hetvenes évek végén, de főleg a nyolcvanas években jelentek meg a városért, az emberért, a víz, a levegő, a környezetünk tisztaságáért írott tanulmányai *Életútja* alatt átélte tapasztalatai alapján összefoglalta: *„Gödöllő Város Vízellátásának történetét 1990.-ig”* címmel. Ez a munkája maradandó bizonyítéka annak, hogy mintegy 30 éven át Gödöllő városért, annak ivóvízellátásáért, kötelességtudó agilis munkát végzett. 62 évesen nyugdíjba vonult. Ereje teljében volt még, felvállalta, hogy napi 4 órában segíti munkatársait, mint műszaki ellenőr.

Elévülhetetlen érdemei voltak a munkások körében végzett oktató-nevelő munkájának. Az általa vezetett szaktanfolyamok nem csak a Gödöllői Üzemélnökség munkatársai elismerését eredményezte, hanem a vállalat más egységeit is.

Gödöllő város közműves vízellátása 1960-ban az Ivóvíz- és Csatorna Társulat megalakításával kezdődött. Korábban, az ötvenes évek elején két intézményi vízmű volt – az 1933-ban rendezett „jamboree” alkalmából létesített alsóparki kutakat üzemeltetve. Egyik a Ganz Árammérőgyárat, a másik a Grassalkovich- kastély intézményeit látta el. A kezdeti vízmű a kastély ellátó rendszeréhez kapcsolódó nyomásfokozóból és a néhány km-es hálózattól állt. A társulat folyamatosan építette a vízvezetékeket, a vízbázis kialakítását azonban csak később a Humán Oltóanyag Termelő és Kutató Intézet városba telepítése tette lehetővé. Ennek és a város egy részének ellátására épült meg a 2000 m³/nap kapacitásra tervezett ún. Északi Vízmű, összesen 10 db mélyfúrású kúttal, 500 m³-es vízmű telepi medencével, és nyomó-légüsttel üzemelő szivattyúteleppel. A Déli Vízmű kiépítése az akkor már 50 km hosszú hálózattal rendelkező, de folyamatos vízhiánnyal küszködő város ellátásának normalizálása érdekében 1965-ben kezdődött meg. A Rákos-patak völgyében 9 db 80 - 100 méter mély kút fúrtak 1970-ig. Ezek az első időszakban közvetlenül táplálták a hálózatot. A Déli Vízmű fejlesztése további 9 kút fúrásával folytatódott ugyan, a kezdetben rendszertelenül épített városi hálózat főnyomóvezetékekkel való célszerű átalakítása is megtörtént, de a rohamosan fejlődő város, a növekvő lakosság részére a termelt vízmennyiség nem volt elegendő. Az 1970-es években újabb víztermelő telepet alakítottak ki Máriabesnyő körzetében. Az itt fúrt kutak közvetlenül dolgoztak a hálózatra, hasonlóan az 1980-as évek elején bekapcsolt Szadai kúthoz. A négy vízbeszerző helyről az 1980-as években 11 ezer m³/nap vízmennyiség jutott a városba. Ez a mennyiség fedezte az akkori igényeket, de gondot jelentett a kutak vízszintjének, hozamának folyamatos csökkenése és egyes kutakban a nitráttartalom növekedése.

A biztonságos ellátás és a fejlesztés érdekében került sor a város vízszolgáltatásának a Duna Bal-parti Regionális rendszerbe való bekapcsolására az 1980-as évek folyamán. A Gödöllői Üzemélnökség első vezetője: *Gyimesi Béla* lett. Majd őt *Ritecz György* követte.

Mi volt Dunakeszin?

A városhoz 1950-ben csatolt Alagon, az Állami Ménestenyésztő és Lovas Egylet üzemeltetésében már 1925-ben mélyfúrású kúttal működött intézményi vízmű. A MÁV Járműgyár és lakótelepe számára a 30-as években építettek vízművet. Ez a Duna partján telepített csőkút-sorból termelő vízellátó mű lett az alapja az 1960-as évek során kiépült települési vízműnek. A város vízellátása részben mennyiségi, részben minőségi okok (magas nitrát tartalom) miatt az 1970-es években már nem tudta kielégíteni az igényeket, bár a víztermelés 6500 m³/nap volt. Ezt követően az 1980-as évek elején került sor a városi vízmű és a Duna Balparti Regionális Vízmű összekapcsolására és a víz fogadása céljából Dunakeszin a 2 x 1000 m³-es medence, és NA 300-as gerincvezeték építésére. Érdekességként megemlíthető, hogy még ma is látható a régi vízmű átemelő gépházában a muzeális emlékként, gondozott állapotban meghagyott hajdan energiát szolgáltató gőzgép.

A Duna menti térségben a vízgazdálkodási igények szélesebb körű és jobb kielégítése, a vízellátás és csatornázás korszerű színvonalon való kiépítése, valamint szolgáltatási feladatainak ellátása érdekében az OVH ismét átszervezte a vállalatot.

Az új vállalat „Dunamenti Regionális Vízmű- és Vízgazdálkodási Vállalat” néven jött létre, 1972. január. 1-i hatállyal. De erről a szervezetről a következő részben olvashatnak.

Forrás: ugyanaz mint a korábbi részekben.

/Következik a VI. rész: Fotók a kollégákról./